

Media > Faydalı Materiallar > Metodist fəaliyyətinin effektivliyini təmin edən amillər

29.07.2021

Metodist fəaliyyətinin effektivliyini təmin edən amillər

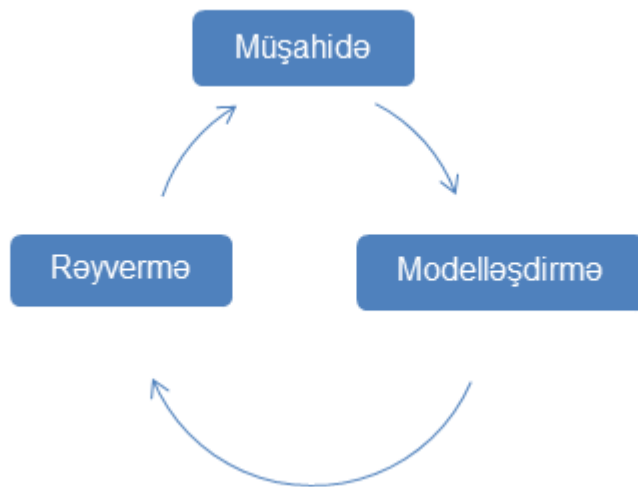

Bu gün təhsil insanın düşünmə tərzini, iş qabiliyyətini və qərarvermə prosesini formalaşdıran ən vacib vasitədir. Tədrisin təkmilləşdirilməsində metodist nəzarətini təmin etmək müəllimlərin tədris məqsədlərinə çatmasına yardımçı ola biləcək bir strategiyadır. Bir çox tədqiqatçı hesab edir ki, metodistin fəaliyyəti dərs fəaliyyətinin inkişaf etdirilməsi və şagirdlərin uğuruna gətirib çıxarır.

Yeni metodistlik [1]. Bu, metodistlik, təlim-kəşfi və s. kimi bir çox metodun istifadəsi ilə müəllimlərin ehtiyaclarının qarşılama məqsədilə onlara rəhbərlik etməyin bir formasıdır. Metodistlik təlim-tədris prosesinin yaxşılaşdırılması məqsədilə müəllim və metodist arasında daimi əlaqə saxlamaqla şagirdlərə və müəllimlərə bərabər əhəmiyyət verir.

Metodistin işi müəllimlərin dərs keçmək tərzini kökündən dəyişmək deyildir. Əsas vəzifə müəllimlərin gələcək inkişafına müəyyən istiqamətlər vermək və dəstək göstərməkdir. Peşəkar metodist müəllimlərin öz bacarıqlarını kəşf etmələrinə və bununla qürur duyularına, peşəkar inkişafında bu bacarıqları uğurlu tətbiq etmələrinə yardımçı olmalıdır. Metodist vahid yanaşma seçmək əvəzinə hər bir müəllimin individual ehtiyaclarına uyğun yanaşmaqla daha faydalı xidmət göstərə bilər[1].

Səmərəli metodistlik fəaliyyətinin aşağıdakı üç dövrü fəaliyyət addımı müəyyən edilmişdir[2]:

Müşahidə - müəllimin tədris mühitində birbaşa monitoringi nəzərdə tutulur. Müşahidə müəllimin tədris metodlarını hansı səviyyədə tətbiq etdiyini öyrənməyə imkan yaradır. Bu da metodistə həmin metodların tətbiqini modelləşdirmək fürsəti verir. Beləliklə, müşahidə mərhələsi metodistin digər fəaliyyətlərinə giriş mərhələsi hesab edilir və adətən, digər mərhələlərlə vəhdət təşkil edir.

Modelləşdirmə - metodistin bir metod və ya praktikanın necə tətbiq edilməsini göstərməsi ilə həyata keçirilir. Bu proses metodist tərəfindən müəllimin bir metodu və ya praktikanı şagirdlərlə düzgün tətbiq etmədikdə və ya ümumiyyətlə tətbiqini bilmədikdə icra edilir. Modelləşdirmə daha çox şagirdsiz mühitdə, məsələn, müəllimlərin təlimi və ya müşahidə sonrası toplantılarda həyata keçirilə bilər. Sınıf daxili modelləşdirmənin əsas məqsədi metodikanın düzgün tətbiqini və bunun şagirdlərin nəticələrinə təsirini müəllimin əyani şəkildə görməsidir [4].

Rəyvermə - metodist fəaliyyətinin üçüncü mərhələsi olub müəllimə tədris təcrübəsi barədə məlumat almağa səbəb olur. Tədqiqatlar göstərir ki, verilən rəy spesifik, müsbət, yerində və konstruktiv olduqda effekte verir. Metodist rəy vermə zamanı müxtəlif mexanizmlərdən istifadə edə bilər. Rəy həm müşahidə sonrası konfransda üzbəüz şəkildə, həm yazılı, həm də onlayn şəkildə verilə bilər.

...kateqoriyaya **dolayı (qeyri-direktiv)**, **qəbul** və **birbaşa (direktiv)** bölmələrə ayrılır. **Birbaşa (direktiv)** bölmədə metodist müəllimlərlə iş zamanı **birbaşa** (direktiv) modellərdən istifadə daha məqsəduyğundur. Bu müəllimlərin metodistdən aydın, detallı yardıma ehtiyacları vardır. Metodist müəllimlərə lazımi metodiki, praktik məlumatlar, sinfin idarə olunması, dərslərin səmərəli təşkili, tədqiqat və təlimat mənbələri və s. kimi ehtiyac duyulan məsələlərdə dəstək ola bilər[1],[3].

- **Dolayı (qeyri-direktiv)** modellər metodistin dinləyici olmasını, mühakimə etmədən aydınlaşdırıcı olmasını və müəllimin fəaliyyətini və ya qərarlarını dəstəkləməsini ifadə edir.
- **İşbirliyi** modellərində metodist müəllimlə eyni fəaliyyətdə olur. Metodist müəllimi yönləndirilməklə bərabər qarşılıqlı qərarlarla birlikdə planlaşdırılmış fəaliyyəti: dərslərin təşkili, təqdimatın hazırlanması və s. təşkil edir.
- **Birbaşa (direktiv)** modellərdə isə metodist icraedici rol oynayır, öz funksiyasını daha aşkar nümayiş etdirir. O, müəllimin davranış standartlarını təyin edir və bu standartların müəllim tərəfindən düzgün (mütləq) tətbiqinə dəstək olur.

Peşəkar inkişafının **birinci** mərhələsində olan müəllimlərlə iş zamanı **birbaşa** (direktiv) modellərdən istifadə daha məqsəduyğundur. Bu müəllimlərin metodistdən aydın, detallı yardıma ehtiyacları vardır. Metodist müəllimlərə lazımi metodiki, praktik məlumatlar, sinfin idarə olunması, dərslərin səmərəli təşkili, tədqiqat və təlimat mənbələri və s. kimi ehtiyac duyulan məsələlərdə dəstək ola bilər[1],[3].

Inkişafının **ikinci** mərhələsində olan müəllimlərlə isə metodistin **işbirliyi** daha məqsəduyğundur. Tədris mühitinin daim yaxşılaşdırılmasına, sinfin idarə olunması bacarıqlarının cəmlənməsinə çalışan bu müəllimlərə metodist öz bərabərhüquqlu əməkdaşı kimi yanaşmalıdır. Onlar bir araya gələrək gələcək inkişaf planını hazırlaya bilərlər[1],[3].

Inkişafın son mərhələsi olan **üçüncü** mərhələyə çatmış peşəkar müəllimlərlə iş zamanı isə **dolayı** (qeyri-direktiv) modellərə müraciət etmək lazımdır. Metodist qəbul etməlidir ki, bu müəllimlər ən azı metodistin özü qədər üstün təlim bacarıqlarına malikdirlər. Bu mərhələdə fokus təlim strategiyalarının və şagirdlərin ehtiyaclarına əsaslanan peşəkar inkişafın daha dərinlən anlaşılmasına yönəlikdir[1],[3].

Metodistin fəaliyyətinin effektiv olması üçün o, aşağıdakı keyfiyyətlərə malik olmalıdır[5]

- **Aktiv öyrənmə prosesində iştirak edir:**
 - Rəhbərlik etdiyi müəllimlərdən həm də öyrənmə biləcəyini başa düşür və bunu müəllimlərə də bildirir;
 - Fəaliyyətləri zamanı öz öyrəndiklərini müəllimlərlə paylaşır;
 - Rəy və geridönüşlərə açıq olur;
 - Birgə fəaliyyətləri üçün müəllimlərlə məqsədlər formalaşdırır;
 - Müvafiq sahədə aparılan tədqiqat və təcrübələrlə tanış olaraq daim biliklərini artırır.
- **Gənc müəllimlərin peşəkar inkişafına dəstək olur:**
 - Müəllimlik sənətinin önəmini ifadə edə bilər;
 - Müəllimlərə hədəflər seçməkdə kömək edir;

olduğunu bilir;

- Müəllimləri özünüqiymətləndirməyə, özləri haqqında nəticəyə gəlmələrinə və qərar vermələrinə təşviq edir;
- Müəllimlərə yüksək gözləntilər qoyur, onların güclü tərəflərini aşkarlayaraq inkişafalarını təmin edir.

• **Ünsiyyət bacarıqları yüksək səviyyəlidir:**

- Diqqətlə dinləyir, şifahi və qeyri-şifahi işarələri oxuya bilir;
- Bilik və təcrübələrini aydın şəkildə ifadə edə bilir;
- Fərqli ünsiyyət tərzlərindən istifadə edir;
- Düşündürücü, dəqiqləşdirici, öyrədici, maraq oyadan suallar verir;

Metodistlik fəaliyyəti tədris məqsədlərinin həyata keçirilməsində müxtəlif istiqamətlərdə yardımçı ola bilər: Metodistlik müəllimlərin məktəbdən uzaqlaşmaq istəyinin qarşısını ala bilər. Bu fəaliyyət həm yeni, həm də təcrübəli müəllimlərin bilik və bacarıqlarının inkişaf etdirilməsinə yardımçı ola bilər. Metodistlik peşəsi bütövlükdə müəllimlik fəaliyyətini inkişaf etdirmə potensialına malikdir. Belə ki, effektiv metodistlik fəaliyyəti və adekvat administrativ dəstək yeni və təcrübəli müəllimlərin tədris keyfiyyətinin yüksəldilməsində önəmli faktordur.

Cəmilə Kazımova

Metodik Dəstək Mərkəzi

Azərbaycan Respublikasının Təhsil İnstitutu

Ədəbiyyat:

1. Carl D.Glickman, "The Developmental Approach to Supervision", 1980.
2. Carl D. Glickman, Stephen P. Gordon, Jovita M. Ross-Gordon, "The Basic Guide to Supervision and Instructional leadership", 2013.
3. J.Pierce (NCSI) and V.Buysee, "Effective Coaching:Improving Teacher Practice and Outcomes for All Learners", 2014.
4. Winton, Snyder, & Goffin, "Supporting Implementation of Evidence-Based Practices Through Practice-Based Coaching" 2015
5. AIR, "Teacher Induction and Mentoring Brief", 2015

Copyright © 2026 ARTİ. Butun hüquqlar qorunur.
Bakı şəhəri A.Cəlilov 86

developed by ibp